

Příslušnost státního zastupitelství

Zdeněk Koudelka

Státní zastupitelství je v zásadě příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí.¹ Od této příslušnosti se odvíjí i příslušnost k dozoru v přípravném řízení trestním, neboť státní zastupitelství, které bude zastupovat obžalobu, působí i v přípravném řízení. Právním předpisem může být stanovena výjimka ze zásady, že státní zastupitelství zastupuje u toho soudu, u něhož je činné. Je tak stanoveno v případě závažné hospodářské kriminality, kdy je dána působnost vrchního státního zastupitelství, a v případě trestných činů, které vyšetřuje Generální inspekce bezpečnostních sborů.² Výjimkou jsou i případy, kdy koná vyšetřování státní zástupce v případě příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství, Vojenské policie a zaměstnanců Generální inspekce bezpečnostních sborů.³

Soudem pro přípravné řízení je okresní soud podle sídla státního zastupitelství, které podalo návrh soudu. Ovšem po podání obžaloby tato příslušnost zaniká a příslušný je obecně příslušný soud.⁴ Pokud v přípravném řízení trestním je činné nepřislušné státní zastupitelství, musí věc předat bez zbytečného odkladu příslušnému státnímu zastupitelství, jinak je totiž dotčena i příslušnost soudu pro přípravné řízení (rozhodování o vazbě). Je tím dotčeno právo na zákonného soudce.

Dodržování zákonnosti v otázce příslušnosti státního zastupitelství je jednou ze záruk na spravedlivý proces, brání svévůli státních orgánů a zneužívání moci. To, aby bylo v trestním řízení činné právem stanovené státní zastupitelství a ne libovolné, je podmínkou zákonnosti trestního řízení. Je pravdou, že na rozdíl od zákonného soudce, což je garantováno ústavně,⁵ není na ústavní úrovni upraven pojem zákonného státního zastupitelství. Nicméně příslušnost státního zastupitelství je stanovena zákonem (zákon o státním zastupitelství, trestní řád) a vyhláškou o jednacím řádu státního zastupitelství, což jsou prameny práva, které musí být dodržovány. Ve srovnání s ústavně garantovaným pojmem zákonného soudce má zákonodárce volnější prostor pro úpravu vůči státnímu zastupitelství. Pokud však tvůrce práva něco stanoví, jsou orgány výkonné moci, včetně státního zastupitelství, povinny právní úpravu respektovat.

Podle zákona o státním zastupitelství je příslušné k zastupování státu státní zastupitelství u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud právní předpis nestanoví jinak. Dle jednacím řádu státního zastupitelství⁶ vykonává dozor v přípravném trestním řízení státní zastupitelství, které je příslušné zastupovat veřejnou žalobu po podání obžaloby. I když je úprava jen ve vyhlášce, musí státní orgány respektovat podzákonnou úpravu, která se opírá o zákonné zmocnění k vydání podzákonného předpisu. Příslušnost státního zastupitelství k dozoru v přípravném trestním řízení je tak odvozena od příslušnosti soudu, tj. především podle místa, kde se údajný trestný čin stal. Vzhledem k tomu, že příslušnost státního zastupitelství v přípravném trestním řízení má vliv na příslušnost soudu pro přípravné řízení, je skutečnost, že tuto příslušnost stanoví jen vyhláška Ministerstva spravedlnosti jako podzákonný právní předpis v rozporu s ústavním požadavkem, že působnost státních orgánů

---

¹ § 7 ods. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

² § 161 ods. 3, § 179 ods. 1 trestního řádu č. 141/1961 Sb. § 10 a 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství.

³ § 161 ods. 4 a 5, § 175 ods. 2 trestního řádu.

⁴ § 26 trestního řádu. Rozsudek Nejvyššího soudu z 5. 10. 2011, 7 Tz 68/2011.

⁵ Čl. 38 ods. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁶ § 12 vyhlášky č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství.

má stanovit zákon.⁷ Ústavní soud k tomu uvedl: „*Na okraj právní úpravy místní příslušnosti státního zastupitelství pak v rámci obiter dicta Ústavní soud konstatuje, že tato vykazuje ústavní deficit zejména z hlediska stupně právní síly právního předpisu, v němž je obsažena (s ohledem na čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny).*“⁸ Zcela neústavní je pak ustanovení vyhlášky o jednacím řádu státního zastupitelství, které mimo obecná pravidla stanovená vyhláškou dává možnost vrchnímu státnímu zastupitelství se souhlasem nejvyššího státního zástupce určit příslušnost v konkrétních kauzách v rozporu s obecnou úpravou.⁹ Tímto ustanovením vyhláška překračuje zmocnění zákonodárce, který pověřil k určité úpravě Ministerstvo spravedlnosti, když ještě dál bez jakékoliv opory v zákoně úpravu přenáší na jiné subjekty pro konkrétní věci. Právní pravidla mají být obecná. Toto oprávnění pro vrchního a nejvyššího státního zástupce umožňuje čachry s přesouváním trestních kauz.

Přítom ústavnost a zákonnost jednacích řádů státního zastupitelství vydaného formou vyhlášky může posoudit každý soud. Dojde-li k závěru, že vyhláška je neústavní, nepoužije ji.¹⁰ Může pak vyslovit nepřislušnost státního zastupitelství a vyvodit z toho důsledky v rozhodování o věci samé.

Pokud patří do podmínek spravedlivého procesu to, že musí rozhodovat příslušný orgán v řízení, kde lze uložit např. pokutu za přešůpek do 1 000 Kč, tím spíše má rozhodovat příslušné státní zastupitelství v rámci trestního řízení, které je podstatně větším zásahem do života jednotlivce. Protože o řadě vážných zásahů do práv jedince v přípravném trestním řízení rozhoduje státní zástupce – např. osobní prohlídka, zadržení zásilky,¹¹ či soud na návrh státního zástupce – např. vazba, odposlech.¹² Bez tohoto návrhu není soudní rozhodnutí možné, takže se vlastně fakticky jedná o spolurozhodnutí obou orgánů. Ovšem svévolnou změnou státního zástupce se navíc v přípravném řízení může měnit i příslušnost soudu.

V případě změny státního zastupitelství¹³ v přípravném trestním řízení je neústavní, že se automaticky mění i příslušnost soudu pro rozhodování v přípravném řízení trestním např. o vazbě, odposleších atd. Listina základních práv a svobod garantuje právo na zákonného soudce.¹⁴ Zákonným soudcem je v přípravném řízení trestním soudce okresního soudu, který působí v obvodu dozorujícího státního zástupce.¹⁵ Ovšem právní řád předpokládá, že dozorující státní zástupce bude ze státního zastupitelství, v jehož obvodu se trestný čin stal.¹⁶ Tím, že se změní dozorující státní zastupitelství, změní se i soudce rozhodující o vazbě a to již má ústavní rozměr.

Pokud se připustí volnost příslušnosti v dozorování trestního řízení u státních zástupců, rozhodně se to nemá týkat soudců. Před soudem je státní zástupce stranou řízení, stejně jako obviněný. Mezi stranami má platit rovnost zbraní. Dle Evropského soudu pro lidská práva spočívá rovnost zbraní v podmínkách, za nichž účastníci řízení hájí svou věc před soudem, aniž dojde ke zvýhodnění jedné ze stran řízení.¹⁷ Pokud jedna strana řízení – státní

⁷ Čl. 2 ods. 3, čl. 79 ods. 1 Ústavy Čech, Moravy a Slezska. Čl. 2 ods. 2 Listiny základních práv a svobod.

⁸ V. část odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze 17. 9. 2012, I.ÚS 2632/12.

⁹ § 15 ods. 4 a 5 jednacích řádů státního zastupitelství ve znění vyhlášky č. 4/2014 Sb.

¹⁰ Čl. 95 ods. 1 Ústavy.

¹¹ § 83b ods. 1, § 86 ods. 1 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

¹² § 73b ods. 1, § 88 ods. 2 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

¹³ ZDENĚK KOUDELKA: Odnětí a přikázání u státního zastupitelství. *Trestní právo* 5-6/2013, ISSN 1211-2860, s. 39-47.

¹⁴ Čl. 38 ods. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹⁵ § 26 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

¹⁶ § 7 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. § 18 trestního řádu.

¹⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) Nideröst-Huber proti Švýcarsku z 18. 2. 1997 č.18990/91. Rozsudek ESLP Foucher proti Francii z 18. 3. 1997, č. 22209/93, § 34. Rozsudek ESLP Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsku z 27. 10. 1993, č. 14448/88, § 33. <http://www.echr.coe.int/echr/en/hudoc>

zastupitelství - může svým opatřením změnit příslušnost soudu a obviněný takovou možnost nemá, je porušena rovnost zbraní a férovost soudního procesu. Do budoucna by měl trestní řád stanovit, že změní-li se individuální rozhodnutím příslušnost státního zástupce, nemění se příslušnost soudu ani pro přípravné řízení.

Nejvyšší soud změny příslušností soudu i státního zastupitelství odnětím a přikázáním podle trestního řádu zhodnotil slovy: „*jde o postup, který je přípustný jen výjimečně a který musí být odůvodněn mimořádnými okolnostmi vylučujícími uplatnění ústavního principu práva na zákonného soudce. To platí i pro činnost státního zastupitelství, protože od okolnosti, který státní zástupce vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, se konec konců odvozuje také příslušnost soudu, má-li soud provádět úkony v přípravném řízení (§ 26 trestního řádu).*“¹⁸

Státní zastupitelství jako státní orgán může jednat jen ve své zákonné pravomoci a působnosti. V tom je obsažena i podmínka, že bude jednat příslušné státní zastupitelství. Požadavky na zákonnost trestního řízení, včetně dodržení formálních náležitostí, jsou součástí ochrany jedince před možností zneužití trestního řízení. Pokud jedná ve věci nepříslušné státní zastupitelství či soud, má to za následek vadnost trestního řízení, na základě něhož nelze dojít k odsuzujícímu rozsudku. Státní zástupce je povinen svou příslušnost zkoumat z úřední povinnosti a tím spíše, je-li příslušnost zpochybňována obhajobou. Pokud státní zastupitelství pokračuje v dozoru nad trestním řízením, i když není příslušné, jde o nezákonnost, která má za následek nezákonnost jeho úkonů (nikoliv však úkonů dozorovaného policejního orgánu).

1 Odnětí a přikázání věci státnímu zastupitelství¹⁹

Obecná příslušnost státního zastupitelství činného u soudu, jemuž byla věc postoupena, se neuplatní, pokud již před podáním obžaloby byla věc rozhodnutím vyššího státního zastupitelství odňata nižšímu státnímu zastupitelství a přikázána jinému z důvodů, které trvají i po postoupení věci jinému soudu. V takovém případě podává obžalobu a zastupuje věc u soudu státní zastupitelství, kterému byla věc dříve přikázána, byť u soudu jinak nepůsobí.²⁰

Pokud jde o dobu, na kterou je přikazováno, pak se obecně věc přikáže státnímu zastupitelství k dalšímu provádění úkonů příslušného řízení, tedy bez časového omezení, čímž je pokryta činnost státního zástupce nejen v předsoudním stadiu, ale i v rámci soudního řízení. Pokud to považuje za účelné, může vyšší státní zastupitelství ve výroku omezit přikázání na určitou dobu stanovenou datem či přikáže věc jen pro určitou část řízení například pro prověřování,²¹ kdy se může zjistit, zda vůbec jsou důvody pro další delegaci či lze vrátit věc původně příslušnému státnímu zastupitelství. Pak ovšem musí přikazující státní zastupitelství věc sledovat a v příslušné době vydat nové rozhodnutí ve věci. Pokud tak neučiní, uplynutím lhůty či části řízení se věc vrátí na státní zastupitelství, které bylo příslušné před vydáním rozhodnutí o odnětí a přikázání omezeného na určitou dobu či jen určitou část řízení. Na skutečnost blížící se skončení doby, na kterou bylo přikázáno, musí s přiměřeným předstihem též upozornit státní zastupitelství, kterému byla věc přikázána, aby vždy jednalo státní

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

¹⁹ ZDENĚK KOUDELKA: Odnětí a přikázání u státního zastupitelství. *Trestní právo 5-6/2013*, ISSN 1211-2860, s. 39-47. ZDENĚK KOUDELKA, MIROSLAV RŮŽIČKA, FRANTIŠEK VONDRUŠKA: *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha 2010, ISBN 978-80-87212-25-7, s. 72-82.

²⁰ Bod I výroku stanoviska ke sjednocení výkladu zákona č. 3/2013 Sbírky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství (ASPI: LIT 46118CZ).

²¹ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství Vsetín a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově z 24. 11. 2006, 2KZN 7209/2006 a z 1. 3. 2007, 2Kzn 7047/2007 přikázalo trestní věci jen na dozor v prověřování, ne pro celé trestní řízení.

zastupitelství příslušné. Pokud nadále pokračuje, např. v dozoru nad zákonností, státní zastupitelství, kterému byla věc přikázána, ale již uplynula doba či část řízení, pro které přikázání platilo, jde o nepřislušné státní zastupitelství, jehož úkony jsou nezákonné.²² Tuto vadu nelze zhojit v řízení před soudem a má za následek vrácení věci k došetření příslušnému státnímu zástupci.²³

Pravomocné usnesení o odnětí a přikázání má předpoklad správnosti jakožto všechna rozhodnutí orgánů veřejné moci. I zde je však možnost změny. Změnit přikázané státní zastupitelství může ten, kdo rozhodl o původním odnětí a přikázání, protože zjistí, že se změnil podmínky, za nichž bylo původní rozhodnutí vydáno. Samotné odpadnutí důvodů pro odnětí a přikázání však neznamená, že se věc vrátí původně příslušnému státnímu zastupitelství, když to nebude účelné z principu procesní ekonomie, protože věc je např. rozpracovaná, náročná a vrácení věci by znamenalo nedůvodné zdržení.

Rozhodnutí o přikázání může změnit vyšší státní zastupitelství, pokud má právo tak učinit a zjistí důvody pro nové odnětí a přikázání jinam. Možné je též, že původně vyšší státní zastupitelství nezjistí důvody pro odnětí věci, ale později na základě nového návrhu, podnětu či z vlastní iniciativy takovéto důvody zjistí.²⁴

Rozhodnutí o odnětí a přikázání trestní věci může učinit i Nejvyšší soud, zruší-li rozhodnutí na podkladě dovolání nebo stížnosti pro porušení zákona.²⁵ Trestní řád výslovně uvádí, že věc může přikázat jinému státnímu zástupci, shledá-li důležitý důvod ke změně osoby, ale jistě může shledat i důležitý důvod vedoucí ke změně příslušného státního zastupitelství jako celku.

2 Odnětí a přikázání věci soudu²⁶

Může nastat situace, kdy o odnětí soudu a přikázání jinému až po předání věci soudu rozhodne vyšší soud, a vzniká otázka, které státní zastupitelství má zastupovat stát. Zda původní, které věc zpracovávalo před předáním soudu, nebo to, které je činné u soudu, jemuž byla věc přikázána. Obecně platí zásada, že příslušné řízení před soudem je státní zastupitelství, které je u soudu činné, pokud právní předpis nestanoví jinak. Dojde-li po podání obžaloby k odnětí věci soudu a jejímu přikázání jinému soudu, automaticky se tím mění i příslušnost státního zastupitelství bez nutnosti vydávat rozhodnutí o odnětí a přikázání věci společně vyšším státním zastupitelstvím. Pokud dojde po podání obžaloby k odnětí a přikázání věci soudu nebo k postoupení věci a stane se k jejímu projednání místně příslušný jiný soud, než u kterého byla obžaloba podána, mění se i příslušnost státního zastupitelství.²⁷ Jestliže v hlavním líčení u nově příslušného soudu vystupuje státní zástupce státního

²² Rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 10. 2009, 4Tz 69/2009.

²³ Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci z 29. 6. 2010, 68To 187/2010.

²⁴ Nejvyšší státní zastupitelství nejprve o podnětu Spolku Šalamoun z 10. 4. 2009 na odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Brně a jejímu přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ústí nad Labem rozhodlo usnesením z 18. 5. 2009, 1NZN 2678/2009, že se věc neodnímá, ale následně na základě opakovaného podnětu ze 7. 6. 2009 a zjištění podjatosti krajského státního zástupce rozhodlo usnesením z 16. 6. 2009 o odnětí věci a jejímu přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni. Naopak opakované návrhy obviněného na odnětí nebyly akceptovány - usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o neodejmutí věci z 27. 2. 2009 a 6. 1. 2010, obě vydány k návrhu obviněných (obhájce) ve věci 3NZT 28/2008.

²⁵ § 265l ods. 3 a § 270 ods. 3 trestního řádu. FRANTIŠEK NOVOTNÝ, MIROSLAV RŮŽIČKA: *Trestní kodexy*. Praha 2002, ISBN 80-7317-009-4, s. 1256.

²⁶ ZDENĚK KOUDELKA, MIROSLAV RŮŽIČKA, FRANTIŠEK VONDRUŠKA: *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha 2010, ISBN 978-80-87212-25-7, s. 47-47.

²⁷ Bod II výroku stanoviska ke sjednocení výkladu zákona č. 3/2013 Sbirky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství (ASPI: LIT 46118CZ).

zastupitelství, které podalo obžalobu, jedná se o státního zástupce nepřislušného, a jeho případné odvolání je odvolání podané osobou neoprávněnou. Takové odvolání však soud druhého stupně nemůže zamítnout, pokud nebylo rozhodnutí soudu prvního stupně doručeno tomu státnímu zastupitelství, jež bylo příslušné k zastupování obžaloby u soudu. V takovém případě musí odvolací soud vrátit spis soudu prvního stupně s pokynem k doručení rozsudku příslušnému státnímu zástupci a po novém předložení věci rozhodnout o odvolání všech subjektů.²⁸

Další výjimkou je situace, kdy dojde k odnětí trestní věci soudu po podání obžaloby vyšším státním zastupitelstvím, než které u soudu působí, a k přikázání soudu, který se nachází mimo obvod územní působnosti tohoto státního zastupitelství, které podalo obžalobu, což neřeší zákon výslovně. Taková situace nastane v případě obžaloby vrchním státním zastupitelstvím v závažných hospodářských věcech. V takovém případě může státní zástupce vyššího státního zastupitelství zastupovat obžalobu v řízení před soudem i mimo obvod své územní působnosti.²⁹

V budoucnu se otevírá možnost sjednocení právní úpravy. Před soudem je dána rovnost stran a je spíše vnitřní věcí veřejné žaloby, které konkrétní státní zastupitelství bude u soudu činné. Z pohledu snahy, aby u soudu byl činný státní zástupce, jenž je plně a detailně s věcí obeznámen, je správnější, aby zákon s odnětím a přikázáním věci soudu automaticky nespojoval i změnu státního zastupitelství. Na zvážení státního zastupitelství by pak bylo, zda ponechá zastupovat obžalobu státního zástupce, který byl dozorovým či zpracovával obžalobu, anebo se rozhodne např. z důvodu velké územní vzdálenosti svým rozhodnutím odejmout věc a přikázat státnímu zastupitelství činnému u soudu, jemuž byla věc přikázána. Pokud však dojde k podání opravného prostředku, věc by již mělo zastupovat státní zastupitelství činné u odvolacího soudu, jelikož odpadá důraz na zastupování věci státním zástupcem, jenž je velmi dobře s věcí obeznámen z přípravného řízení.

3 Příklady nepřislušnosti státního zastupitelství

3.1 Kauza senátora Jiřího Čunka

Známý je případ kauzy, kdy Krajské státní zastupitelství v Ostravě, pobočka v Olomouci odňalo trestní věc senátora Jiřího Čunka³⁰ a dále související trestní věc R. Vaškůje a P. Šmíráka Okresnímu státnímu zastupitelství ve Vsetíně a přikázalo Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově pro prověřování (tedy do zahájení trestního stíhání), nikoli celé přípravné řízení. Přerovské státní zastupitelství však nezákonně pokračovalo v dozoru i po zahájení trestního stíhání. To, že přípravné řízení se dělí na část prověřování a část trestního stíhání je obsahem výuky na právnických fakultách a záměna těchto fází trestního řízení je chyba. Věc napravilo Nejvyšší státní zastupitelství odnětím věci nepřislušnému Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově³¹ v prvním případě a Krajský soud v Ostravě, pobočka

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu z 29. 5. 2008, 6 Tdo 589/2008.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu z 23. 4. 2008, 5 Tdo 150/2008. § 179 odst. 1 trestního řádu č. 141/1961 Sb. V daném případě ve věci závažné hospodářské kriminality před krajským soudem v obvodu Vrchního soudu v Praze zastupovalo obžalobu Vrchní státní zastupitelství v Olomouci.

³⁰ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství Vsetín a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově z 24. 11. 2006, 2KZN 7209/2006 (Čunek) a z 1. 3. 2007, 2Kzn 7047/2007 (Vaškůj, Šmírák) přikázalo trestní věci jen na dozor v prověřování, ne pro celé trestní řízení.

³¹ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Jihlavě ze 4. 6. 2007, 3NZT 10/2007. Trestní stíhání Jiřího Čunka bylo zastaveno. Ukázalo se, že trpělo i jinými závažnými vadami – např. byl vůči němu použit věcně vadný znalecký posudek.

v Olomouci v případě druhém, který věc po podání obžaloby vrátil k došetření s tím, že musí být činné příslušné státní zastupitelství.³² To vyvolalo mediální kritiku. Státní zastupitelství i soud však musí být nezávislí na médiích a nesmí krýt porušování zákona, byť se protizákonnost některým novinářům líbí. I stíhaný politik má právo na svá práva. Nepříslušnost přerovského státního zastupitelství následně konstatoval Nejvyšší soud.³³

V prvním případě Jiřího Čunka zřejmě krajské státní zastupitelství chtělo provést delegaci na celé trestní řízení, ale špatně zformulovalo výrok příslušného usnesení.³⁴ Akty státních orgánů se posuzují podle toho, co obsahují, nikoliv podle toho, co snad měly obsahovat. Je-li delegace dána jen pro prověřování, nelze bez dodatečné nové delegace vykládat původní delegaci šíře. Přestože byla nepříslušnost státního zastupitelství namítána obhajobou a věc byla napravitelná novým usnesením o delegaci, krajské státní zastupitelství zůstalo nečinné a přerovské státní zastupitelství nezákonně pokračovalo v dozoru.

Obdobně bylo postupováno i ve druhém případě R. Vaškůje a P. Šmíráka. Takový boj s právem však nemůže státní zastupitelství vyhrát a jakákoli nezákonnost v jeho činnosti, bude soudem připsána ve prospěch obhajoby. To si nakonec uvědomilo i Krajské státní zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc, které v dalším souvisejícím trestním oznámení již vydalo usnesení o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a příkázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Olomouci k dalšímu opatření a úkonům v trestním řízení, tedy obecně pro celé trestní řízení, nejen pro prověřování.³⁵

3.2 Kauza poslance Davida Ratha

V případě poslance Davida Ratha, který byl jako hejtman Středočeského kraje v roce 2012 obviněn z úplatkářství, bylo zprvu v přípravném řízení činné nepříslušné Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem místo příslušného Krajského státního zastupitelství v Praze, když stíhaná trestná činnost se jinak dělá na území středních Čech a Prahy. Krajskému státnímu zastupitelství v Praze byla věc postoupena až po určité době po zahájení trestního stíhání.

Nepříslušnost Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem byla zřejmá. V zásadě započala tím, že trestní oznámení bylo podáno na Nejvyšším státním zastupitelství v Brně u 1. náměstka nejvyššího státního zástupce Igora Stríže a postoupeno nepříslušnému Krajskému státnímu zastupitelství v Ústí nad Labem. To v době, kdy nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman chtěl vyměnit vrchního státního zástupce v Praze Vlastimila Rampulu za náměstkyni krajského státního zástupce v Ústí nad Labem Lenku Bradáčovou. Lenka Bradáčová kauzy využila k mediální sebe prezentaci, byť nebyla dozorovou státní zástupkyní. Následně se vytvořil mediální tlak na ministra Pavla Blažka na její jmenování vrchní státní zástupkyní v Praze, což ministr na návrh nejvyššího státního zástupce učinil 30. 7. 2012. Manipulovat

³² Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci z 29. 6. 2010, 68To 187/2010 pro nepříslušnost Okresního státního zastupitelství v Přerově zrušilo odsuzující rozsudek Okresního soudu v Přerově a věc vrátilo státnímu zástupci k došetření. Proti rozhodnutí krajského soudu podal neúspěšně stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil, kterou Nejvyšší soud zamítl usnesením z 13. 7. 2011, 3Tz 33/2011-29.

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 10. 2009, 4Tz 69/2009. http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/7683B6A0592CA5D3C12576C500594344?openDocument

³⁴ Přitom nepoužilo vzory vydané Nejvyšším státním zastupitelstvím, kde je delegace upravena pro celé řízení. Vzor č. 8 přílohy pokynu obecné povahy č. 7/2001, jímž se upravují podrobnosti vyhotovování obžalob, návrhů na potrestání, ostatních návrhů soudu, jiných rozhodnutí a opatření v trestních věcech státními zástupci. Byť byl pokyn obecné povahy zrušen pokynem obecné povahy č. 1/2008, jsou vzory nadále metodickou pomůckou.

³⁵ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka v Olomouci z 25. 6. 2010, 2KZN 3079/2010-28.

s příslušností státních zástupců z důvodu mediální pomoci získat pro někoho funkci je jednání z pohnutky nízké a nečestné.

Davidem Rathem byla podána ústavní stížnosti proti rozhodnutí soudu o vazbě, protože manipulací s příslušností státního zastupitelství se změnila i příslušnost vazebního soudu. Ústavní soud postup státního zastupitelství v otázce příslušnosti okomentoval slovy: „Zrcadlí-li postup státního zastupitelství v dané věci obecněji zaužívanou praxi, jedná se o závažný signál porušování principů právního státu...“.³⁶ Ústavní soud však nevyvodil závěr z toho, že jestliže výkonná moc postupuje způsobem, kterým jde „o závažný signál porušování principů právního státu“, je nutné takovýto postup znemožnit. Kdyby Ústavní soud zrušil rozhodnutí o vazbě Davida Ratha, vyvolalo by to mediální bouři. Soudci však nesmí být závislí na médiích. Toto rozhodnutí Ústavního soudu zbabělým rozhodnutím justice. Věc rozhodl první senát Ústavního soudu ve složení předseda Vojen Güttler, soudce zpravodaj Pavel Holländer a Ivana Janů. Zajímavostí je, že po personální obměně týž senát 2. 1. 2014 vyhověl ústavním stížnostem Davida Ratha a zrušil nezákonná rozhodnutí soudů prodlužujících jeho vazbu.³⁷ Ústavní soudci Kateřina Šimáčková a Ludvík David netrpěli neústavnost, byť byla vedena v rámci protikorupční kampaně.³⁸

Činnost nepříslušného Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem vedla k tomu, že v přípravném řízení rozhodoval soudce Okresního soudu v Ústí nad Labem a ne soudu v Praze. Dokonce pro účely vazebního jednání a vydání usnesení o vazbě dojel soudce z Ústí nad Labem do Prahy.³⁹

3.3 Kauza soudce Jiřího Peška

Ve věci trestního stíhání soudce Městského soudu v Brně Jiřího Peška vykonával dozor nad přípravným řízením státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočka v Brně. Ten by jinak byl příslušný k rozhodnutí o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání,⁴⁰ avšak jen, když by policejní orgán rozhodl samostatně bez toho, že k rozhodnutí měl souhlas dozorujícího státního zástupce. Pokud státní zástupce dá k určitému usnesení policejního orgánu souhlas či přímo pokyn, je vyloučen z rozhodování o opravném prostředku proti tomuto usnesení a postoupí jej nadřízenému státnímu zastupitelství.

Nejvyšší soud již v obdobných případech například judikoval: „V případě, že státní zástupce usměrní postup policejního orgánu tak, aby bylo zahájeno trestní stíhání pro jiný, přísněji kvalifikovaný trestný čin než byl ten, pro který bylo trestní stíhání proti obviněnému zahájeno původně, nemůže následně rozhodovat o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání a je povinen v intencích § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu předložit stížnost k rozhodnutí nadřízenému státnímu zástupci.“⁴¹

Přítom pojem pokyn státního zástupce je nutno posuzovat materiálně, nikoliv jen formálně. Pokynem není pouze takto nazvaný písemný pokyn, ale jakékoliv vyjádření vůle či názoru státního zástupce na to, jak má policejní orgán dále postupovat. Pokynem bude i vyjádření vůle státního zástupce, byť nesplňuje požadavky pokynu obecné povahy nejvyššího státního

³⁶ Usnesení Ústavního soudu ze 17. 9. 2012, I.ÚS 2632/12, část V. odůvodnění.

³⁷ Nálezy Ústavního soudu z 2. 1. 2014, I.ÚS 2208 a 2665/13.

³⁸ ZDENĚK KOUDEKA: Právo a protikorupční kampaň v kauze exposlanců. *Trestní právo* 9-10/2013, ISSN 1211-2860, s. 3-8. ZDENĚK KOUDELKA: Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota. *Bulletin advokacie* 12/2013, ISSN 1210-6348, s. 35-39.

³⁹ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem z 13. 6. 2012, 6To 270/2012-38.

⁴⁰ § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu z 19. 2. 2013, 4Tz 2/2013.

zástupce o trestním řízení.⁴² Nedodržení pokynů obecné povahy státním zástupcem nemůže být vykládáno v neprospěch obviněného. I zde je již trvalá judikatura Nejvyššího soudu, který uvedl: „Za „pokyn“ ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu sice lze zpravidla považovat nejen pokyn vydaný podle § 12d odst. 1 a 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (viz k tomu přiměřeně i rozhodnutí pod č. 8/2013 Sb. rozh. tr.), o něž v nyní projednávané věci nešlo, nebo pokyn podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) trestního řádu, ale též jiné akty a úkony státního zástupce výslovně neoznačené jako pokyn, které ovšem vyjadřují jednoznačný názor státního zástupce na určitou otázku, jejíž řešení je významné pro danou věc, pokud jsou obsažené třeba jen v odůvodnění jeho usnesení (viz rozhodnutí pod č. 7/2010 Sb. rozh. tr.) nebo v písemně zachycené zprávě o prověrce trestního spisu v rámci dozoru státního zástupce nad zachováváním zákona v přípravném řízení (§ 157 odst. 2, § 174 trestního řádu).“⁴³ a jinde uvedl: „Z hlediska ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu je forma souhlasu státního zástupce nerozhodná, takže nedostatek jeho písemné formy nebrání závěru, že důsledky uvedené v citovaném ustanovení má i souhlas uvedený jinak. Přestože dozorující státní zástupce dá souhlas k usnesení policejního orgánu způsobem, který není upraven trestním řádem, a že projevil tento souhlas formou porušující interní předpis státního zastupitelství, zůstává skutečností, že fakticky projevil předběžnou akceptaci zamýšleného usnesení policejního orgánu a navodil tak situaci, kdy policejní orgán měl k usnesení jeho souhlas.“⁴⁴

V případě trestního stíhání soudce Pešky státní zástupce VSZ Olomouc dal předem souhlas k usnesení o zahájení trestního stíhání. Dozorující státní zástupce rozhodl o stížnosti obviněného, když vůči policejnímu orgánu vyjádřil své kladné stanovisko k zamýšlenému usnesení již před tím, než bylo vydáno a tedy fakticky rozhodoval dvakrát ve stejné věci, což je nesprávné. Jednou jako subjekt, který s určitým postupem předem souhlasil, a po druhé jako subjekt, který měl tentýž postup hodnotit z hlediska zákonnosti.

Jestliže v takovém případě o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání, rozhodl státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočka v Brně, byl porušen § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu v neprospěch obviněného. Příslušné rozhodovat bylo Nejvyšší státní zastupitelství. Proti rozhodnutí nepřislušného Vrchního státního zastupitelství v Olomouci podal stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti Pavel Blažek. Nejvyšší soud stížnosti vyhověl. Konstatoval, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného, a rozhodnutí nepřislušného státního zastupitelství zrušil.⁴⁵

3.4 Kauza exposlanců Tluchoře, Šnajdra a Fuksy a příslušníků Vojenského zpravodajství⁴⁶

Kauza tří exposlanců a poradkyně premiéra Jany Nagyové vedla v červnu 2013 k pádu vlády Petra Nečase. Šlo o obvinění, že ředitelka kabinetu premiéra Jana Nagyová⁴⁷ a Roman Boček se podíleli na tom, že se bývalí poslanci Petr Tluchoř, Marek Šnajdr, Ivan Fuksa vzdali mandátu údajně za pozice ve státem kontrolovaných firmách,⁴⁸ a dále o obvinění, že Jana Nagyová a tři příslušníci Vojenského zpravodajství – generálporučík Ondřej Páleník,

⁴² Čl. 12 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 8/2009 o trestním řízení.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu z 23. 1. 2013, 5Tz 94/2012.

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu z 16. 7. 2013, 7Tz 32/2013.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu z 16. 7. 2013, 7Tz 32/2013-43 o stížnosti pro porušení zákona.

⁴⁶ ZDENĚK KOUDELKA: Právo a protikorupční kampaň v kauze exposlanců. *Trestní právo* 9-10/2013, ISSN 1211-2860, s. 3-8.

⁴⁷ Dne 21. 9. 2013 se vdala za bývalého premiéra Petra Nečase a změnila jméno na Jana Nečasová.

⁴⁸ Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, pobočka Ostrava ze 13. 6. 2013, 4 VZV 5/2013.

generálplukovník Milan Kovanda a plukovník Jan Pohůnek – organizovali sledování manželky předsedy vlády.

Ústavní soud se chtěl vyhnout přezkumu nepřislušnosti Vrchního státního zastupitelství v Olomouci ve věci ústavní stížnosti Ondřeje Páleníka z kauzy Nagyové, proto jeho ústavní stížnost odmítl. Uznal sice v odstavci 14 odůvodnění, že „*součástí posouzení dodržení ústavních záruk zákonného soudce se v takové situaci nezbytně stává i posouzení zákonného, a nikoli libovolného určení příslušnosti dozorujícího státního zástupce*“⁴⁹ a dále uvedl: „*Ústavní soud přiznává v obecné rovině opodstatněnost stěžovatelu názoru, že současná aplikace pravidel pro vedení společného trestního řízení, spolu s úpravou odvozující příslušnost soudu od příslušnosti státního zástupce, přináší zejména v situaci měnící se příslušnosti dozorujících státních zástupců určité riziko potlačení či obejití ústavní záruky zákonného soudce zneužitím výše uvedených pravomocí vyšetřujících orgánů. Proti takovému zneužití by Ústavní soud byl v odůvodněných případech a za splnění procesních podmínek povinen zasáhnout.*“⁵⁰ Nicméně se vyhnul přezkumu nepřislušnosti Vrchního státního zastupitelství v Olomouci tím, že alibisticky uvedl, že nemůže věc přezkoumat, protože argument o nepřislušnosti Vrchního státního zastupitelství v Olomouci i Okresního soudu v Ostravě rozhodujícího o vazbě měl být uplatněn již ve vazebním řízení. Protože nebyl tehdy uplatněn, nevyužil stěžovatel předchozí zákonné možnosti nápravy, tedy se tohoto argumentu nemůže v ústavní stížnosti dovolávat.

Tento názor Ústavního soudu nebyl vysloven v nálezu a není závazný. Je nutné jej odmítnout, protože jinak Ústavní soud rezignuje na zabránění svévůli při volbě místní příslušnosti soudu pro přípravné trestní řízení jednou ze stran řízení. Dodržení práva na zákonného soudce, soudní příslušnost i požadavku na přezkoumatelnost rozhodnutí mocenských orgánů, zvláště je-li člověk zbavován osobní svobody – to vše jsou požadavky právního řádu. Jejich platnost je univerzální a jako základní práva jsou nezczizitelná. Nejsou vázána na žádost, ale platí obecně. Proto je nelze podmiňovat žádostí těch, kteří je mají. Zvláště ve vazebním řízení, kde soud rozhoduje během 24 hodin, nemůže být spravedlivě po obviněném ani obhajobě žádáno, aby uplatnila veškeré námítky, protože důvody spočívající ve svévůli státního zastupitelství při volbě soudu mohou vyplynout později. Obviněný i obhajoba může mít důvěru v to, že volbou soudu nedošlo ze strany státního zastupitelství k zneužití práva. Tato důvěra však musí být následně stvrzena tím, že státní zastupitelství je schopno svou volbu odůvodnit a soud první i druhé instance tyto důvody zhodnotí v přezkoumatelném odůvodnění svých rozhodnutí. Absence takového přezkoumatelného odůvodnění je sama o sobě důvodem pro zrušení rozhodnutí o vazbě, pokud státní zastupitelství nezvolilo soud, jehož územním obvodu má sídlo, v jehož územním obvodu má obviněný pracoviště, bydliště či se nachází po svém zadržení nebo v jehož územním obvodu se stal údajný trestný čin.

3.4.1 Místní příslušnost

Údajná trestná činnost obviněných se stala v Praze. Mělo být tedy příslušné státní zastupitelství v Praze. Ve věci však bylo činné Vrchní státní zastupitelství v Olomouci na základě usnesení Nejvyššího státního zastupitelství v Brně z 11. 1. 2012, 8NZN 202/2012 o odnětí a příkázání věci. To se týkalo prověřování zcela jiných osob, a to Iva Rittiga, Tomáše Hrdličky, Jiřího Tomana a Romana Janouška. Přičemž důvodem odnětí byl údajný vztah mezi některými prověřovanými osobami a bývalým náměstkem Vrchního státního zastupitelství v Praze Libora Grygárka. Ale údajná trestná činnost, pro kterou skutečně bylo zahájeno VSZ Olomouc trestní stíhání vůči exposlancům a dalším osobám, se však netýkala Rittiga, Hrdličky, Tomana, Janouška ani Grygárka. V dané věci došlo k spojení věci, aby byla

⁴⁹ Odstavec 14 odůvodnění usnesení Ústavního soudu z 21. 5. 2015, II.ÚS 2717/13.

⁵⁰ Odstavec 18 odůvodnění usnesení Ústavního soudu z 21. 5. 2015, II.ÚS 2717/13.

založena působnost jinak nepřislušného Vrchního státního zastupitelství v Olomouci. Korunu všemu nasadilo to, že Ivo Rittig byl 13. 2. 2014 obviněn z legalizace výnosů z trestné činnosti, přičemž jeho trestní stíhání dozorovalo místně i věcně příslušné Vrchní státní zastupitelství v Praze. Tedy případný vztah k bývalému náměstkovi vrchního státního zástupce Liboru Grygárkovi není důvodem pro odnětí dozoru nad trestním stíháním Ivo Rittiga pražskému vrchnímu státnímu zastupitelství. To, že stíhání Ivo Rittiga dozoruje příslušné Vrchní státní zastupitelství v Praze, je podle práva. Proč však nemají totéž právo na činnost příslušného státního zastupitelství ve svých trestních stíháních i obvinění ze sledování manželky premiéra a obvinění stíhání ve spojení se vzdáním se mandátů některých poslanců – např. Nagyová a bývalý premiér Petr Nečas, který byl obviněn 11. 2. 2014?

Při doslovném výkladu § 26 trestního řádu si může Vrchní státní zastupitelství v Olomouci vybrat mezi všemi okresními soudy na Moravě a ve Slezsku ve své územní působnosti. V praxi se tento výklad aplikuje tak, že příslušný pro přípravné řízení je okresní soud v sídle státního zastupitelství. Vzhledem k tomu, že rozhoduje soud podle sídla dozorujícího státního zástupce, došlo k tomu, že orgány veřejné žaloby si v případě exposlanců mohly vybrat mezi čtyřmi soudy, aniž by jejich rozhodování podléhalo soudnímu přezkumu. Takovou možnost obvinění neměli. Tím byla narušena zásada rovnosti zbraní stran před soudem. V daném případě vydáním či nevydáním rozhodnutí o odnětí a přikázání mohlo Nejvyšší státní zastupitelství ponechat původní příslušnost soudu pro přípravné řízení v Praze či věc přikázat do Olomouce s jinou příslušností soudu pro rozhodování o odposleších a vazbě (Okresní soud v Olomouci). Ovšem samotný olomoucký vrchní státní zástupce přidělením dané věci do centrály VSZ v Olomouci nebo na pobočku v Brně či Ostravě si může vybrat soud pro přípravné řízení, a to mezi Okresním soudem v Olomouci, Městským soudem v Brně a Okresním soudem v Ostravě. V případě, že je podáván návrh státním zastupitelstvím mimo pracovní dobu, kdy je předem znám konkrétní sloužící soudce, si fakticky takto vybere nejen soud, ale i konkrétní osobu soudce.

Změny příslušnosti na straně státního zastupitelství zasahují ústavně chráněnou kategorii zákonného soudce, který by měl být určen na základě obecných předpokladů a ne rozhodnutím jedné strany řízení. Je navíc právně sporné, když státní zástupci Vrchního státního zastupitelství působící na jeho pobočkách nejsou primárně pro určení příslušnosti soudu považováni za státní zástupce VSZ v Olomouci jako takového. Tedy že by měl rozhodovat Okresní soud v Olomouci bez ohledu na to, zda jde o konkrétního státního zástupce v centrále či na pobočce. Sídla státních zastupitelství jsou totiž stanovena zákonem vazbou na sídla soudů, umístění poboček však jen podzákoným právním předpisem.⁵¹ Pokud se použije výklad, že se příslušnost soudu pro přípravné řízení odvozuje od činnosti státního zástupce na pobočce, opouštíme zásadu, že soudní příslušnost je určena na úrovni zákona a fakticky ponecháváme volnost výkonu moci určovat místní příslušnost soudu pro přípravné řízení svými podzákonými právními předpisy. Argument, že příslušnost soudu při pobočce státního zastupitelství odpovídá zásadě ekonomie řízení, nelze v daném případě použít. Dotčené usnesení o zahájení trestního stíhání VSZ v Olomouci, pobočka Ostrava, bylo vydáno v Praze, kde obvinění působili a byli zadrženi, a následně převezeni k soudu do Ostravy.

Je nutné nakládat se změnou příslušnosti státního zastupitelství, která je stanovena právními předpisy, na základě individuálních právních aktů v rámci státního zastupitelství velmi omezeně. V dané věci nemělo být činné Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, neboť důvody, které byly pro odnětí a přikázání v usnesení Nejvyššího státního zastupitelství (možnost účasti bývalého náměstkovi VSZ v Praze Libora Grygárka), se netýkaly skutečně

---

⁵¹ § 5-8 vyhlášky, o jednacím řádu státního zastupitelství č. 23/1994 Sb.

obviněných osob. Jejich věc měla být bez zbytečného odkladu postoupena věcně a místně příslušnému státnímu zastupitelství v Praze.

Samotný důvod pro vydání usnesení Nejvyššího státního zastupitelství v Brně z 11. 1. 2012 pro odnětí a přikázání věci vydaný s odkazem na § 25 trestního řádu per analogiám je problémový. Podle zákona o státním zastupitelství⁵² může být takto postupováno v případě vyloučení vedoucího státního zástupce. Pokud je vyloučen jiný státní zástupce, včetně náměstka vedoucího státního zástupce, má rozhodovat jiný nevyločený státní zástupce. Samo o sobě vyloučení jednoho státního zástupce není důvodem pro změnu příslušnosti celého státního zastupitelství. Pokud je v zákoně o státním zastupitelství tento důvod pro odnětí a přikázání věci upraven výslovně, nelze použít obecnou úpravu odnětí a přikázání podle § 25 trestního řádu per analogiam, neboť speciální právní norma má přednost před obecnou.⁵³ Analogii lze použít jen při mlčení zákonodárce, což případ vyloučení státního zástupce jako důvod pro odnětí a přikázání věci není.

3.4.2 Věcná příslušnost

Pochybná je i věcná příslušnost vrchního státního zastupitelství, které podle § 15 jednacího řádu státního zastupitelství č. 23/1994 Sb. může vykonávat dozor v případech závažné hospodářské trestné činnosti. Předmětná obvinění (úplatkářství, zneužití pravomoci) však pod daný výčet závažné hospodářské kriminality nespadají. VSZ samo svou příslušnost založilo jen s odkazem na § 15 odst. 2 jednacího řádu státního zastupitelství účelovým spojením s prověřováním věci, která nesouvisí s činností, pro kterou bylo zahájeno trestní stíhání dotčených obviněných.

Vrchní státní zastupitelství samo provádělo vyšetřování místo policie. § 174 odst. 2 trestního řádu sice umožňuje provádět vyšetřování státnímu zástupci. Pokud však není stanoveno zákonem (příslušníci GIBS, Vojenského zpravodajství a zpravodajských služeb), mělo by se tak dít jen omezeně, nejlépe pro jednotlivé úkony. V případě, že státní zástupce sám koná vyšetřování, totiž mizí jedna z kontrol v rámci přípravného řízení. Touto kontrolou zákonnosti je dozor státního zástupce nad policejním orgánem. Pokud státní zástupce přebere působnost policejního orgánu, zruší jeden kontrolní stupeň. To je nežádoucí jev. Nadřízené státní zastupitelství sice přebírá některá dozorová oprávnění (rozhodování o stížnostech), ale nevykonává klasický dozor zákonnosti trestního stíhání. Je nestandardní, aby státní zástupce vrchního státního zastupitelství sám prováděl vyšetřování a nahrazoval policejní orgán.

Trestní řád výslovně umožňuje vyšetřování státním zástupcem v případě příslušníků Vojenského zpravodajství, což se týká obviněných příslušníků Vojenského zpravodajství a Jany Nagyové ve věci sledování manželky premiéra. Mělo tak činit Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 dle ustanovení jednacího řádu státního zastupitelství účinného 1. 1. 2012 – 24. 1. 2014. Zastupování obžaloby před soudem pak příslušelo Městskému státnímu zastupitelství v Praze na celém území státu, pokud věc nepředalo místně příslušnému státnímu zastupitelství.⁵⁴

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci bylo podle právní úpravy účinné k zahájení trestního stíhání věcně i místně nepřislušné a založilo svoji působnost spojením s věcí (Rittig, Janoušek a spol.), která se obviněných ve věci sledování manželky premiéra netýkala. Lze připustit, že mohou nastat důvody pro odnětí a přikázání vyšetřování v případě Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1. V takovém případě mělo dojít jen ke změně místní příslušnosti, ale

⁵² § 12a ods. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

⁵⁴ § 10 odst. 2-3 jednacího řádu státního zastupitelství č. 23/1994 Sb. ve znění vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 462/2011 do novely vyhláškou č. 4/2014 Sb.

respektování věcné příslušnosti. Tedy mělo být přikázáno jinému okresnímu státnímu zastupitelství. Přičemž orgány veřejné žaloby musí uvést, proč nemohlo být činné příslušné Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1.

Ministerstvo spravedlnosti v září 2013 připravilo návrh změny jednacího řádu státního zastupitelství, která byla vydána v lednu 2014.⁵⁵ Podle novely vyšetřování příslušníků Vojenského zpravodajství a některých dalších osob nově koná místně příslušné krajské státní zastupitelství a žalobu podávat vrchní státní zastupitelství. Jde o správnou změnu, neboť není důvodu tuto agendu centralizovat u pražských státních zastupitelství s tím, že tato budou mít fakticky celostátní působnost. Kvalifikace a erudice státních zástupců na Moravě a ve Slezsku i zbytku Čech není jiná než v Praze. Ovšem načasování změny může vyvolat otázku, zda nejde o umožnění podání obžaloby ve věci obviněných příslušníků Vojenského zpravodajství a Jany Nagyové za sledování manželky premiéra Vrchnímu státnímu zastupitelství v Olomouci. Za účinného právního stavu k době zahájení trestního stíhání by k podání obžaloby a jejímu zastupování před soudem toto státní zastupitelství příslušné nebylo. Po podání obžaloby se věc dostává do sféry soudní moci a z obecných ustanovení o soudní příslušnosti vyplývá, který soud je určen k tomu, aby rozhodoval po podání obžaloby.⁵⁶ V daném případě jsou to soudy v Praze mimo působnost Vrchního státního zastupitelství v Olomouci.

Změna jednacího řádu státního zastupitelství č. 4/20014 Sb. v přechodném ustanovení stanovila, že neskončená řízení se dokončí podle dosavadních předpisů o příslušnosti. Ovšem i po změně jednacího řádu státního zastupitelství, trestní obžalobu u soudu v Praze nemůže zastupovat Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, jehož působnost se vztahuje na Moravu a Slezsko a ne Čechy s určitými výjimkami.⁵⁷ Obecně platí vazba příslušnosti státního zastupitelství na soud, a to i když bylo státní zastupitelství původně příslušné, ale po podání obžaloby byla věc odňata původnímu soudu a přikázána jinému.⁵⁸ Výjimečně Nejvyšší soud připustil, že s odnětím a přikázáním věci soudu se nemění příslušnost státního zastupitelství, pokud jde o jiné státní zastupitelství, než je u soudu činné, ale toto státní zastupitelství musí být příslušné **z právního předpisu** (normativní právní akt), což není rozhodnutí o odnětí a přikázání jako individuální právní akt. Připustil tak působnost Vrchního státního zastupitelství v Olomouci před soudem v Čechách. Ale to za situace, kdy vrchní státní zastupitelství bylo řádně příslušné k doзору trestního řízení ve věci závažné hospodářské kriminality, která se udála na severní Moravě, a k soudu v Čechách se věc dostala až po podání obžaloby Krajskému soudu v Ostravě cestou odnětí věci soudu v Ostravě a jejímu přikázání do Hradce Králové.⁵⁹ Pokud však Vrchní státní zastupitelství v Olomouci podá obžalobu ve věci přisvojené mimo svou místní a věcnou příslušnost bez podkladu v právním předpisu nebo bez řádného a zdůvodněného odnětí a přikázání věci týkajících se konkrétních osob, proti kterým

⁵⁵ Vyhláška č. 4/2014 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu z 5. 10. 2011, 7Tz 68/2011.

⁵⁷ ZDENĚK KOUDELKA, MIROSLAV RŮŽIČKA, FRANTIŠEK VONDRUŠKA: *Zákon o státním zastupitelství s komentářem*. Praha: Leges 2010, ISBN 978-80- 87212-25-7, komentář § 6-7 s. 38-45.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu z 29. 5. 2008, 6 Tdo 589/2008.

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu z 23. 4. 2008, 5 Tdo 150/2008: *Výklad § 7 odst. 2 zákona o státním zastupitelství, že se v případě odnětí a přikázání věci jinému soudu mění příslušnost státního zastupitelství a že v tomto směru žádné pochybnosti v praxi nevznikají, je možno vztáhnout jen na případy, v nichž obžalobu v řízení před soudem zastupuje státní zastupitelství, které je činné u daného soudu. Tato zásada se nevztahuje na případy, kdy obžalobu zastupuje jiné státní zastupitelství, než je u soudu činné, pokud tak stanoví právní předpis uplatňující výjimku dle § 179 odst. 1 trestního řádu. V daném případě je možné, aby ve věci závažné hospodářské kriminality před krajským soudem v obvodu Vrchního státního soudu v Praze zastupovalo obžalobu Vrchní státní zastupitelství v Olomouci.*

obžaloba směřuje, měl by soud na dozor přípravného řízení prováděný nepříslušným státním zastupitelstvím zareagovat vrácením věci k došetření příslušnému státnímu zastupitelství.

3.5 Kauza bývalého náměstka ministra spravedlnosti Františka Steinera a generálního ředitele Vězeňské služby Lud'ka Kuly

Nejvyšší soud konstatoval na základě stížnosti pro porušení zákona ministra spravedlnosti Pavla Blažka,⁶⁰ že byl porušen zákon v neprospěch obviněných – bývalého náměstka ministra spravedlnosti Františka Steinera a generálního ředitele Vězeňské služby Lud'ka Kuly – tím, že trestní stíhání dozorovalo místně nepříslušné státní zastupitelství. Vrchní státní zastupitelství v Praze totiž odňalo dozor nad jejich trestním stíháním Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 2 a přikázalo jej Okresnímu státnímu zastupitelství Praha-západ ve Středočeském kraji. Důvodem tohoto postupu bylo, že původně vyloučil sám sebe z rozhodování o stížnosti obviněných proti zahájení trestního stíhání obvodní státní zástupce pro svůj vztah k obviněným⁶¹ a věc předložil Městskému státnímu zastupitelství v Praze k rozhodnutí o odnětí a přikázání jinému obvodnímu státnímu zastupitelství. Na Městském státním zastupitelství dále zjistili možnou podjatost svých dvou řadových státních zástupců a náměstkyně městské státní zástupkyně z důvodu jejich vztahu k obviněným a věc předložili Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze, které ji přikázalo Okresnímu státnímu zastupitelství pro Prahu-západ v působnosti Krajského státního zastupitelství v Praze.⁶²

Nejvyšší soud poukázal, že důvody vyloučení z rozhodování v trestním řízení náměstkyně městské státní zástupkyně a dalších 2 státních zástupců, jestliže není namítána zároveň podjatost vedoucího státního zástupce, není důvodem pro odnětí a přikázání věci jinému státnímu zastupitelství nadřízeným vrchním státním zastupitelstvím, ale jen k tomu, aby městská státní zástupkyně přidělila věc tak, aby ji řešili jiní státní zástupci. Nejvyšší soud uvedl: *„Státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze odkázal také na analogické použití ustanovení § 25 tr. ř. Podle tohoto ustanovení z důležitých důvodů může být věc příslušnému soudu odňata a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně, přičemž o odnětí a přikázání rozhoduje soud, který je oběma soudům nejbližše společně nadřízen. Postup podle citovaného ustanovení je průlomem do ústavně garantované zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci a že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Z toho vyplývá, že jde o postup, který je přípustný jen výjimečně a který musí být odůvodněn mimořádnými okolnostmi vylučujícími uplatnění ústavního principu práva na zákonného soudce. To platí i pro činnost státního zastupitelství, protože od okolnosti, který státní zástupce vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, se konec konců odvozuje také příslušnost soudu, má-li soud provádět úkony v přípravném řízení (§ 26 tr. ř.). Z hlediska ustanovení § 25 tr. ř. nemůže rozhodnutí státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze obstát. Pokud jde o vztahy uvnitř soustavy státního zastupitelství, je tzv. podjatost zákonným kritériem pro změnu příslušnosti státního zastupitelství jen v případě, že u příslušného státního zastupitelství je vyloučen vedoucí státní zástupce. V takovém případě je to důvod pro rozhodnutí o odnětí a přikázání věci podle § 12a odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, přičemž rozhodnutí podle tohoto ustanovení činí státní zastupitelství, které je nejbližše vyšším státním zastupitelstvím vůči státnímu zastupitelství, jehož vedoucí státní zástupce je vyloučen*

⁶⁰ Stížnost pro porušení zákona ministra spravedlnosti Pavla Blažka ze 7. 5. 2013, čj. 93/2013-OD-SPZ/2.

⁶¹ Usnesení obvodního státního zástupce pro Prahu 2 ze 7. 11. 2011, 3ZN 4161/2011. § 30-31 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

⁶² Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Praze z 21. 11. 2011, 1VZN 2614/2011. Zrušeno rozsudkem Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

z projednávání věci. Vyloučení jiného státního zástupce, tj. jiného než vedoucího státního zástupce, není důvodem pro postup podle § 12a odst. 2 cit. zákona a nemůže vést ke změně příslušnosti státního zastupitelství jako takového. Postup v případě tzv. podjatosti u státního zástupce, který není vedoucím státním zástupcem, se řídí obecnými ustanoveními § 30 - § 31 tr. ř. Je-li podle těchto ustanovení z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen státní zástupce, který není vedoucím státním zástupcem, nastupuje na jeho místo jiný státní zástupce téhož státního zastupitelství a příslušnost státního zastupitelství tím zůstává nedotčena. Podstatou vady rozhodnutí státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze je to, že rozhodnutí o odnětí a přikázání věci opřel o okolnosti, které se týkaly nanejvýš jen otázky vyloučení státního zástupce, resp. státních zástupců, z nichž žádný neměl postavení vedoucího státního zástupce, a které tudíž nemohly mít žádný vliv na příslušnost státního zastupitelství. Rozhodnutí státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze nelze opřít ani o analogické použití ustanovení § 25 tr. ř., protože by se tím obcházel speciální úprava tzv. podjatosti jako důvodu změny příslušnosti státního zastupitelství stanovená v § 12a odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.“⁶³

Samozřejmě je možné, že podjatost jednoho státního zástupce může zakládat podjatost jeho kolegů, včetně vedoucího státního zástupce. Častější to bude na malých okresních státních zastupitelstvích, kde je několik státních zástupců, kteří se dobře znají. U velkých státních zastupitelství s růstem počtu státních zástupců klesá míra intenzity jejich vzájemných vztahů. Na Městském státním zastupitelství v Praze je asi 80 státních zástupců. Vyloučení dalších státních zástupců však musí být výslovně v rozhodnutí o odnětí a přikázání uvedeno a zdůvodněno. Rozhodnutí měnící příslušnost státního zastupitelství nesmí být projevem libovůle.

Po rozhodnutí Nejvyššího soudu se věci opět zabývalo Městské státní zastupitelství v Praze, které ji přikázalo Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 3, kde náměstek okresního státního zástupce Jiří Valsamis 10. 2. 2014 rozhodl o stížnostech obviněných proti zahájení trestního stíhání tak, že stížnostem vyhověl a usnesení o jejich trestním stíhání zrušil, přičemž vyjádřil názor, že vytýkané jednání – nákup nemovitosti pro stát ve Vidnavě pro účely zřízení detenčního ústavu – není trestným činem.

3.6 Odposlechy novinářů Jakuba Svobody a Janka Kroupy

Na veřejnosti se objevila informace, že redaktoři Jakub Svoboda z Práva a Janek Kroupa z MF Dnes byli odposloucháváni policií v rámci trestního řízení o vynášení informací v trestní věci nákupů transportérů Pandur. Návrh na jejich odposlech podalo Vrchní státní zastupitelství v Olomouci a povolil jej Okresní soud v Ostravě. Nákup Pandurů se řešil v Praze a v Rakousku. V takovém případě má být činné státní zastupitelství v Praze a rozhodovat o odposleších, vazbě a jiných zásazích do práv člověka obvodní soud v Praze. Jako v jiných kauzách je zde mimo svou zákonnou působnost činné Vrchní státní zastupitelství v Olomouci. Toto šolichání trestních kauz mezi Čechami a Moravou příkrývá Nejvyšší státní zastupitelství. Proto za protiprávnost v těchto trestních kauzách nese odpovědnost olomoucký vrchní státní zástupce a nejvyšší státní zástupce.

4 Závěr

Právo je o pravidlech a hodnotách. Právní hodnotu mají i pravidla příslušnosti státního zastupitelství. Proto je nutné je dodržovat, dokud zákonodárce nestanoví volnější pravidla pro

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

určení příslušnosti státního zastupitelství. Při takové změně by však již neměla být uplatněna vazba příslušnosti soudce pro přípravné řízení na změnu této příslušnosti ve státním zastupitelství, což by mělo být nově upraveno v zákoně. Automatická změna soudce pro přípravné řízení se změnou státního zastupitelství např. formou odnětí a přikázání věci u státního zastupitelství individuálním právním aktem narušuje zásadu zákonného soudce určeného dle obecných zákonných pravidel.

Ochrana před zneužitím moci v trestním právu je postavena na tom, že jestliže nezákonně postupuje státní orgán, nelze výsledky jeho činnosti právně uznat, byť by byly věcně správné. Pravidlo otráveného stromu říká, že z otráveného stromu (tj. nezákonnosti) nemůže být zdravé ovoce (zákonné výsledky). Nejvyšší soud sice uvedl: „*Český trestní proces nepřevzal doktrínu plodů z otráveného stromu, která vznikla a je rozvíjena v USA, zejména pak v podobě simplificujícího tvrzení, že plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené. Podklad pro právní závěr, že důsledkem vadného postupu orgánů činných v trestním řízení nastalého v procesu dokazování je vždy absolutní neúčinnost a tím v trestním řízení nastala nepoužitelnost důkazů, nelze v příslušných ustanoveních trestního řádu upravujících dokazování v trestním řízení (hlava pátá trestního řádu) nalézt.*“⁶⁴ Ovšem to bylo rozhodnutí v situaci, kdy obhajoba napadala nezákonnost jednání před jiným orgánem, než orgánem činným v trestním řízení. Tento jiný orgán jen podal podnět, na jehož základě následně začalo trestní řízení, tedy nešlo o nezákonnost v trestním řízení. Lze připustit, že v řízení bude zprvu činné nepříslušné státní zastupitelství, ale jen na nezbytně nutnou dobu, než si z úřední povinnosti samo bez zbytečného odkladu vyhodnotí svou nepříslušnost a postoupí věc příslušnému státnímu zastupitelství. To však není doba měsíců či dokonce roku. V takovém případě je nutné teorii otráveného stromu a ovoce z něj uplatnit, jinak se ústavní požadavek na zákonnost jednání státního zastupitelství,⁶⁵ kam patří i příslušnost, stane prázdou deklarací.

V současné době je vedena protikorupční kampaň, která je politickou a mediální kampaní protaženou do justice a práva. Václav Klaus ve spoluautorství uvedl: „*Korupce je trvale přítomným a v každém případě negativním jevem v každé společnosti, tedy i u nás.*“⁶⁶ Odmítá však „*protikorupční hysterii*“ a kriticky hodnotí „*protikorupční kampaň*“.⁶⁷ Slovy Petra Hájka: „*Slovo KORUPCE se stalo tímtež základním pojmem jako v minulém režimu TŘÍDNÍ BOJ. Má také podobné důsledky.*“⁶⁸ Hájek upozorňuje: „*Ty, kdo se radují, že konečně se „zkorumpovaná třída politiků“ začíná bát, je nutno upozornit, že brzy se budou bát všichni a každý. Rozkrádání veřejných peněz je bezpochyby zločin.....Politicky se však využívá jen tehdy, je-li třeba převzít moc.*“⁶⁹ Kampaň boje proti určitým činům se spojuje s voláním po zvláštních soudech a orgánech veřejné žaloby. Dříve sloužily třídnímu boji po únoru 1948 zvláštní Státní prokuratura a Státní soud,⁷⁰ který 8. 6. 1950 odsoudil Miladu Horákovou, a k ochraně nacistického státu zvláštní Lidový soudní dvůr⁷¹ 1934-45, kterému předsedal 1942-45 Roland Freisler. Nyní se ozývá volání po zřízení zvláštního protikorupčního státního zastupitelství a snad i soudu. Jde o snahu legalizace určitých zvláštních postupů v trestním

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu z 22. 5. 2013, 6Tdo 84/2013. JAN MUSIL: Několik otazníků nad judikaturou Ústavního soudu ČR v době postmoderny (na příkladu prohlídky jiných prostor a pozemků). *Kriminalistika* 1/2011, ISSN 1210-9150, s. 19

⁶⁵ Čl. 2 ods. 2 Listiny základních práv a svobod. Čl. 2 ods. 3 Ústavy Čech, Moravy a Slezska č. 1/1993 Sb.

⁶⁶ VÁCLAV KLAUS a kol.: *Česká republika na rozcestí. Čas rozhodnutí*. Praha 2013, ISSN 978-80-253-2025-5, s. 103.

⁶⁷ VÁCLAV KLAUS a kol.: *Česká republika na rozcestí. Čas rozhodnutí*. Praha 2013, ISSN 978-80-253-2025-5, s. 151, 164.

⁶⁸ PETR P. HÁJEK: *Smrt v sametu*. Praha 2012, ISBN 978-80-87423-38-7, s. 11.

⁶⁹ PETR P. HÁJEK: *Smrt v sametu*. Praha 2012, ISBN 978-80-87423-38-7, s. 258.

⁷⁰ Zákon č. 232/1948 Sb., o státním soudu.

⁷¹ Čl. 3 zákona z 24. 4. 1934 o změně přepisů trestního práva a trestního řízení. Reichsgesetzblatt I, s. 341-348.

právu. V trestním právu je však nutné zachovat zákaz libovůle mocenských orgánů, kam patří i státní zastupitelství.